

Juha Knuuti ja Antti Mielonen

Kokonaiseläke 2010

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2010:1

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KATSAUKSIA

Juha Knuuti ja Antti Mielonen

Kokonaiseläke 2010

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2010:1

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KATSAUKSIA

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Multiprint Oy

Helsinki 2010

ISSN-L 1236-7737

ISSN 1236-7737 (painettu)

ISSN 1798-7474 (verkkójulkaisu)

ABSTRAKTI

Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2010. Esimerkkitaulukoiden avulla on esitetty, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Katsauksessa on tarkasteltu työeläkkeen sekä kansaneläkkeen ja sen lisien määräytymistä ja eläkkeiden verotusta kyseisenä vuonna. Eläkkeiden verotuksen yhteydessä on tarkasteltu verotusta yleisemminkin ja vertailtu eläkkeensaajien vero- ja maksurasitetta eri tulotasoilla palkansaajien vastaavaan.

Vuonna 2010 kansaneläkeindeksi pysyy edellisvuoden tasolla. Tämä tarkoittaa, että yksin elävän henkilön kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2010 on 584,13 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 518,12 euroa kuukaudessa.

Maksussa olevien työeläkkeiden indeksikorotus on 0,26 prosenttia. Palkkakerroin, jolla muun muassa työansiot tarkistetaan eläkettä määrättäessä, nousee 3,27 prosenttia.

Edellisvuosina eläketulon valtionverotusta on kevennetty korottamalla valtionverotuksen eläketulovähennystä ja pienentämällä sen poistumaprosenttia. Vuodelle 2010 eläkkeiden valtionverotusta kuitenkin kiristettiin pienentämällä täyden eläketulovähennyksen määrää. Vähennyksen poistumaprosentti pysyi edellisvuoden tasolla. Toisaalta valtionverotusta kevennettiin sekä eläke- että palkkatulojen osalta tuloveroasteikon muutoksilla. Kaikkia marginaaliveroprosentteja alennettiin 0,5 prosenttiyksiköllä ja lisäksi asteikon kaikkien tuloluokkien tuloajoja korotettiin.

Kunnallisverotuksessa täyden eläketulovähennyksen määrä pysyy edellisvuoden tasolla. Kunnallisverotuksessa eläketulojen verotusta kuitenkin kevennettiin pienentämällä eläketulovähennyksen poistumaprosenttia 62 prosentista 56 prosenttiin. Tämän johdosta kunnallisverotuksen eläketulovähennys ulottuu korkeampiin tuloluokkiin kuin edellisvuonna. Kunnallisverotusta kevennettiin myös nostamalla täyden perusvähennyksen määrä 1 480 eurosta 2 200 euroon.

Vuonna 2010 alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksu nousee 0,2 prosenttiyksikköä 4,5 prosenttiin. 53–68-vuotiaan työeläkemaksu nousee 0,3 prosenttiyksikköä ja on 5,7 prosenttia. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu nousee 0,2 prosenttiyksikköä ja on 0,4 prosenttia vuonna 2010. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu on palkansaajalla 1,47 prosenttia ja päivärahamaksu 0,93 prosenttia. Yrittäjän päivärahamaksu on 1,05 prosenttia. Eläkkeensaaja maksaa 1,64 prosentin suuruista sairaanhoitomaksua.

Eläkkeensaaja maksaa vuonna 2010 veroja 1 000 euron eläkkeestä 8,4 prosenttia, 2 000 euron eläkkeestä 22,9 prosenttia ja 3 000 euron eläkkeestä 29,8 prosenttia. Pelkkää kansaneläkettä saavalla, joka ei maksa eläkkeestään veroa, nettoeläke pysyy edellisvuoden tasolla. Noin tuhannen euron bruttoeläkettä saavalla käteen jäävä eläke nousee edellisestä vuodesta indeksikorotuksen ja verotuksen muutoksen seurauksena nimellisesti noin 2,0 prosenttia. Keskimääräinen nettoeläke puolestaan alenee 2 000 euron eläkettä saavalla noin 0,3 prosenttia ja 3 000 euron eläkettä saavalla noin 0,4 prosenttia.

ABSTRACT

The review brings together the components which affect the determination of the total pension in 2010. Example tables describe how the total net pension is built up at different income levels. The review surveys the determination of the earnings-related pension and of the residence-based national pension and its supplements, as well as the taxation of pensions in the relevant year. In connection with the taxation of pensions, taxation has been surveyed also more generally, and comparisons have been made of the tax and contribution burden at different income levels of pension recipients in relation to those of wage earners.

In 2010, the national pension index will remain at the previous year's level. This means that, in 2010, the full amount of the national pension for a single person is EUR 584.13 per month and for a married or cohabiting person EUR 518.12 per month.

The index increase of earnings-related pensions in payment is 0.26 per cent. The wage coefficient used, for instance, to revalue earnings when determining the pension has been increased by 3.27 per cent.

In 2008 and 2009, the taxation of pension income was eased by increasing the pension income deduction in the national taxation. However, for the year 2010, the full amount of the pension income deduction in the national taxation has been lowered. The pension income deduction in the municipal taxation will stay at the previous year's level, but the percentage that decreases the pension income deduction has been lowered from 62 to 56 per cent. As a result, the pension income allowance in the municipal taxation will reach higher income brackets than in the previous year. Municipal taxation has been eased also by increasing the basic deduction from EUR 1,480 to EUR 2,200.

In 2010, the income tax scale in the national taxation has been changed by reducing all marginal tax percentages by 0.5 percentage points. In addition, the income limits of all income brackets in the income tax scale have been raised.

In 2010, the pension contribution of employees under the age of 53 has increased by 0.2 percentage points to 4.5 per cent, and for those aged 53–68 by 0.3 percentage points to 5.7 per cent. The employee's unemployment insurance contribution has increased by 0.2 percentage points to 0.4 per cent in 2010. For wage earners, the medical care insurance contribution is 1.47 per cent and the daily allowance contribution 0.93 per cent. The self-employed person's daily allowance contribution is 1.05 per cent. The pension recipient pays a contribution for medical care insurance of 1.64 per cent.

In 2010, the pension receiver pays 8.4 per cent in taxes on a pension of EUR 1,000, and 22.9 per cent on a pension of EUR 2,000, and 29.8 per cent on a pension of EUR 3,000. The net pension of a person who receives only a national pension and who does not pay tax on the pension will remain at the previous year's level. Due to revaluation and changes, the net pension of a person who receives a gross pension of about EUR 1,000 will increase nominally from the previous year's level by approximately 2.0 per cent, while the average net pension of EUR 2,000 will decrease by 0.3 per cent, and a pension of EUR 3,000 by 0.4 per cent.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	7
2 Työeläke	9
2.1 Vanhuuseläke	9
2.2 Työkyvyttömyyseläke.....	10
2.3 Palkattomat jaksot	10
2.4 Indeksit	11
2.5 Elinaikakerroin	12
2.6 Perhe-eläke	12
2.7 Osa-aikaeläke.....	13
3 Kansaneläke	14
3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen	14
3.2 Kansaneläkelakien mukaisen eläkkeen suhteuttaminen asumisaikaan.....	15
3.3 Perhe-eläke	16
3.3.1 Leskeneläke	16
3.3.2 Lapseneläke	16
3.4 Eläkettä vastaavat etuudet	17
3.5 Eläkkeensaajan asumistuki	17
3.6 Muut lisät	19
4 Verotus	20
4.1 Verotettava tulo.....	20
4.2 Ansiotuloverotus	20
4.2.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa	20
4.2.2 Valtionvero ja kunnallisvero	22
4.2.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus	23
4.3 Pääomatuloverotus.....	27
4.3.1 Vähennykset pääomatuloverotuksessa.....	27
4.3.2 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus	27
5 Kokonaiseläke	29
Lähteet	35
Liitteet	36
Liite 1. Verovähennykset ansiotuloverotuksessa	36
Liite 2. Veroperusteita ja sosiaalivakuutusmaksuja.....	40

1 Johdanto

Lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä ja asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläke puolestaan takaa vähimmäiseläkkeen sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi, tai jolla ei ole oikeutta työeläkkeeseen lainkaan. Kansaneläkkeeseen voidaan myös maksaa erilaisia lisäjä. Lisäksi kokonaiseläkkeeseen voi kuulua liikenne- ja tapaturmavakuutus- sekä sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaista eläkettä (SOLITA-eläkkeet).

Sekä kansaneläke että työeläke, kuten myös SOLITA-eläkkeet, ovat veronalaista tuloa, jota verotetaan ansiotuloverotuksen periaatteiden mukaan.

Eläkkeensaajan kannalta oleellista on eläkkeen taso ja sen suhde edeltävään palkkatasoon. Työeläkelakeja säädettäessä 1960-luvulla eläkkeen tavoitetasoksi asetettiin noin 40 vuoden työuran jälkeen 40 prosenttia palkasta ja 1970-luvun eläkkeiden tasokorotuksen jälkeen 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Eläke myös rajattiin yhteensovitukseen 60 prosenttiin työuran korkeimmasta palkasta. Vuoden 2005 uudistuksen jälkeen selkeää tavoitetta työeläkkeen tasolle on vaikea esittää, koska eläke lasketaan koko työuran palkkojen perusteella, karttumisprosentit vaihtelevat eri-ikäisillä, yhteensovitus poistettiin ja elinaika-kerroin vaikuttaa alkavaan eläkkeeseen.

Nettoeläkkeen suhde eläkkeelle siirtymistä edeltävään nettopalkkaan muodostuu progressiivisen verotuksen seurauksena korkeammaksi kuin bruttoperiaatteella laskettuna. Eläkkeet ovat siis keskimäärin kevyemmin verotettuja kuin palkat, koska ne ovat tasoltaan alhaisempia. Eläkkeiden ja palkkojen vero- ja maksurasite poikkeaa toisistaan myös erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Eläketulosta tehtävä eläketulovähennys pitää pienet eläkkeet kokonaan verottomina.

Työeläkejärjestelmä on tullut voimaan asteittain, joten työeläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä on jatkuvasti kasvanut ja kansaneläkkeen vastaavasti vähentynyt. Vuoteen 1995 asti kansaneläkkeessä oli kaikille vakiomääräinen pohjaosa ja muiden eläketulojen määrästä riippuva lisäosa. Vuodesta 1996 alkaen eläkkeelle siirtyville kansaneläkettä ei ole enää maksettu, jos työeläke ylittää määrätyn rajan.

Työeläkkeelle siirtyneiden eläke oli vuonna 2009 noin 1 630 euroa kuukaudessa. Vuoden 2009 lopussa pelkkää työeläkettä sai arvion mukaan 50 prosenttia Suomessa asuvista omaeläkkeensaajista (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke sekä maatalouden erityiseläkkeet, osa-aikaeläke ei mukana). Eläkettä sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmästä sai 44 prosenttia ja pelkästään kansaneläkettä 6 prosenttia. Kansaneläkettä maksettiin noin 635 000 henkilölle, joista 80 000 sai täyttä kansaneläkettä. Yhteensä Suomessa asuvia omaeläkkeensaajia oli vuoden lopussa noin 1 297 000.

Vuonna 2008 Suomessa asuvien vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 265 euroa kuukaudessa. Tästä työeläkettä oli keskimäärin 1 086 euroa, kansaneläkettä 156 euroa ja SOLITA-eläkettä 23 euroa. Sekä kansaneläkettä että

työeläkettä saavilla kokonaiseläke oli keskimäärin 885 euroa kuukaudessa, josta työeläkettä oli 591 euroa, kansaneläkettä 279 euroa ja SOLITA-eläkettä 15 euroa.

Omaeläkkeenä vain Kelan eläkettä saavien kokonaiseläke oli 592 euroa kuukaudessa ja pelkkää työeläkettä saavien 1 692 euroa kuukaudessa. Rahamäärät sisältävät myös eläkkeensaajan saaman mahdollisen perhe-eläkkeen.

Tässä katsauksessa tarkastellaan kokonaiseläkkeisiin ja niiden nettotasoon vaikuttavien tekijöiden määräytymistä vuonna 2010. Työeläkkeen määräytymisen perustiedot on esitetty luvussa 2. Työeläkkeiden määräytymistä on käsitelty vuonna 2005 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti, mutta ennen vuotta 2005 ansaittu eläke määräytyy silloin voimassa olleen lainsäädännön mukaan.

Kansaneläkkeen ja sen lisien määräytymistä on käsitelty luvussa 3 ja verotuksen periaatteita luvussa 4. Luvussa 5 on laskettu kokonaiseläkkeiden brutto- ja nettotasoja sekä eläkkeen suhdetta edeltävään palkkatasoon eri tulotasoilla. Myös nettoeläkkeen muutos on esitetty.

2 Työeläke

Työeläkkeenä voidaan maksaa vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkettä sekä osa-aikaeläkettä. Ennen vuotta 1950 syntyneille voidaan maksaa vielä myös työttömyyseläkettä.

Lakisääteisen työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansioiden määrä, iästä riippuva karttumisprosentti, jokaiselle syntymävuodelle laskettava elinaikakerroin sekä indeksitarkistukset. Karttunut työeläke lasketaan erikseen kultakin kalenterivuodelta vuodesta 2005 lähtien. Eri työeläkelakien alaisesta työskentelystä ja yrittäjätoimintajaksoista karttuneet eläkkeet lasketaan yhteen. Ennen vuotta 2005 ansaittu eläke lasketaan tuolloin voimassa olleiden lakien mukaan ja lisätään sen jälkeiseen eläkkeeseen. Lopuksi työeläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Työeläkkeet yhteensovitetaan lakisääteisten tapaturma-, liikenne- ja sotilastapaturmavakuutuslain mukaisten etuuksien kanssa. Ne ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, joten työeläkettä maksetaan vain siltä osin kuin työeläke on näitä suurempi.

Vuoden 2010 alusta niin sanotun sosiaaliturvan seurauksena alkavan työkyvyttömyyseläkkeen tasoa nostettiin parantamalla tulevan ajan eläkettä. Samalla työkyvyttömyyseläkkeen ansaittuun eläkkeen osaan alettiin soveltamaan elinaikakerrointa. Myös leskeneläkkeen laskenta muuttui 2010 alusta.

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja nostetaan 1.1.2011 alkaen 60 vuoteen ja eläkkeen karttuminen ansion alenemasta poistetaan vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneiltä.

2.1 Vanhuuseläke

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia kunkin työssäolovuoden ansioista 18–52-vuotiaana. Tämän jälkeen karttumisprosentti on 53–62-vuotiaana 1,9 ja 63–67-vuotiaana 4,5. Vanhuuseläkkeen saa ilman varhennusvähennystä 63–68-vuotiaana, mutta se tarkistetaan elinaikakertoimella (ks. luku 2.5).

Sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista (palkattomilta ajoilta) eläkettä karttuu 1,5 prosenttia. Eläkkeen kanssa rinnakkaisesta työsuhteesta ja yrittäjätoiminnasta eläkettä karttuu vakuutetun iästä riippumatta 1,5 prosenttia.

Eläke lasketaan vuotuisista työansioista, jotka on tarkistettu palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon ja joista on vähennetty kutakin vuotta vastaava palkansaajan työeläkemaksu.

Varhennetulle vanhuuseläkkeelle voi siirtyä 62 vuoden iässä. Varhennettu vanhuuseläke on pysyvästi matalampi kuin normaali vanhuuseläke. Eläkkeen alkamishetken mennessä karttunutta eläkettä alennetaan 0,6 prosentilla kultakin kuukaudelta, jolla eläkettä varhennetaan 63 vuoden iästä. Vastaavasti eläkettä voidaan lykätä yli 68 vuoden iän. Lykättyä vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkäytyy yli 68 vuoden iän.

2.2 Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläke koostuu työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä ja eläkeikään jäljellä olevasta tulevan ajan eläkkeestä. Tulevan ajan eläkkeen perusteena ovat pääsäännön mukaan viiden eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyvää tulevan ajan eläkettä parannettiin vuoden 2010 alusta. Alkavaa työkyvyttömyyseläkettä parannetaan korottamalla tulevalta ajalta laskettavaa karttumisprosenttia. Karttumisprosentti on koko tulevalta ajalta 1,5 (työkyvyttömyyden alkuvuodesta 63 vuoden ikään). Jos työkyvyttömyys on alkanut ennen vuotta 2010, karttumisprosentti on 1,5 työkyvyttömyyden alkamisvuodesta lähtien 50 vuoden ikään asti ja sen jälkeen se laskee 1,3:een. Elinaikakertoimen kokonaisvaikutus pienenee työkyvyttömyyden kautta eläkkeelle siirtyvillä, koska elinaikakertoimella kerrotaan vain osa työkyvyttömyyseläkkeestä ja kerrointa sovelletaan jo työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa. Kerroin on tällöin lievempi kuin vasta vanhuuseläkkeeseen sovellettuna.

Myös tulevan ajan ansiota parannetaan. Erityisesti hyvin nuorina työkyvyttömäksi tulevia hyödyttää tutkintoon johtaneen opiskelun ajan ja kotihoidontukiajan huomioon ottaminen tulevan ajan ansioissa.

Uusi työkyvyttömyyseläkkeen lepäämistä koskeva laki tuli voimaan 1.1.2010 ja on voimassa 31.12.2013 saakka. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita eläkkeen rinnalla tehdystä työstä enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta mutta kuitenkin vähintään 600 euroa. Kun työkyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ylittävät edellä mainitut ansaintarajat, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Sekä lepäämisen että työkyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuosityöansioista.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tai kuntoutustukeen tehdään kertakorotus, kun eläke on jatkunut viisi täyttä kalenterivuotta. Kertakorotuksen määrä riippuu eläkkeensaajan iästä korotusvuoden alussa. Korotusprosentti on 24–26-vuotiailla 25 prosenttia ja se laskee prosenttiyksikön vuotta kohden. Korotusvuoden alussa yli 55 vuoden ikäisille ei kertakorotusta enää tule. Kertakorotus tuli voimaan vuoden 2005 alusta ja se koskee myös ennen vuotta 2005 alkaneita eläkkeitä kuitenkin niin, että ensimmäisen kerran kertakorotus tehdään vuoden 2010 alussa. Sosiaaliturvan yhteydessä kertakorotuksen määrää korotettiin ennen kuin aikaisemman lain mukainen kertakorotus ehti tulla sovellettavaksi.

2.3 Palkattomat jaksot

Sosiaalietuuden perusteena oleva työansio määritellään jokaisessa sosiaalietuuslajissa omalla tavallaan, kun etuuden määrää lasketaan. Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten.

Päiväkohtaiset etuuden perusteet kerrotaan etuuspäivien lukumäärällä, jotta saadaan etuuskohtainen vuosiansio. Eläkettä laskettaessa vanhempainpäivärahan etuusperuste kerrotaan luvulla 1,17 siltä ajalta, jolta etuus on maksettu henkilölle itselleen. Siltä ajalta, jolta työnantaja maksaa äitiysajan palkkaa, eläkettä karttuu palkan lisäksi etuuden perusteesta, joka kerrotaan luvulla 0,17. Etuuden peruste otetaan huomioon kertoimilla muunnettuna sekä karttunutta että tulevan ajan eläkettä laskettaessa.

Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan perusteena olevasta ansiosta 75 prosenttia otetaan huomioon eläkettä laskettaessa. Tulevan ajan eläkkeessä etuusansio otetaan huomioon 100-prosenttisesti. Kelan maksamat työttömyysturvain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, jotka eivät perustu ansioihin, eivät ole mukana ansaittua eläkettä laskettaessa. Mikäli näitä etuuksia on maksettu niiden vuosien aikana, jotka ovat mukana tulevan ajan ansiota määrättäessä, vaikuttavat ne kuitenkin tulevan ajan ansioon.

Aikuiskoulutustuen, työeläkelakien mukaisten kuntoutusetuuksien ja kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan sekä sairauspäivärahan perusteena olevasta ansiosta otetaan huomioon 65 prosenttia eläkettä laskettaessa. Tulevan ajan ansiota määrättäessä etuusansio otetaan huomioon 100-prosenttisesti.

Vuorotteluvapaan karttuma muuttuu siten, että vuoden 2010 alusta korvauksen perusteena olevasta palkasta otetaan huomioon vain 55 prosenttia aikaisemman 75 prosentin sijaan. Näin tehdään siksi, että vuorotteluvapaan eläkekarttuma ei ylittäisi sairaus- ja kuntoutusetuuksista laskettavaa eläkekarttumaa.

Eläkkeeseen rinnastettavaa etuutta karttuu myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta, mistä säädetään erillislaissa (VEKL). Etuutta karttuu sekä opiskelusta että lapsenhoidosta saman kiinteän euromäärän mukaan. Etuuden peruste on aina laissa mainittu 644,56 euroa kuukaudessa (vuoden 2010 tasossa). Etuusansio otetaan huomioon tulevan ajan ansioissa kaksinkertaisena, kun työkyvyttömyys alkaa 2010 tai sen jälkeen.

2.4 Indeksit

Työuran aikaiset ansiotulot tarkistetaan eläkettä määrättäessä eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Vuonna 2010 palkkakerroin on 1,231 eli nousua edellisestä vuodesta on noin 3,27 prosenttia. Palkkakertoimessa palkansaajien ansiotason muutoksen paino on 0,8 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,2. Palkkakertoimella tarkistetaan vuosittain myös työeläkelaeissa säädettyt rahamäärät, jotka säätelevät muun muassa eläkelakien mukaisen vakuuttamisen ja karttumisen ehtoja.

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alussa työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 0,2 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,8. Vuonna 2010 työeläkeindeksin pisteluku on 2292 eli nousua edellisestä vuodesta on noin 0,26 prosenttia.

Palkkakerroin ja työeläkeindeksi määrätään Tilastokeskuksen laskemien virallisten ansiotasoindeksi- ja kuluttajahintaindeksisarjojen perusteella. Ansiotasoindeksi mittaa kaikkien palkansaajien säännöllisen työajan ansioiden kehitystä. Palkkakerrointa ja työeläkeindeksiä laskettaessa ansiotasoindeksin muutoksesta vähennetään alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksun

kasvun osuus. Hintaindeksinä käytetään kansallista kuluttajahintaindeksiä. Ansiotason ja kuluttajahintojen toteutunutta vuosimuutosta mitataan kolmannesta vuosineljänneksestä kolmanteen vuosineljännekseen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vuosittain lokakuun loppuun mennessä.

2.5 Elinaikakerroin

Vuodesta 2010 alkaen vanhuuseläke tarkistetaan elinaikakerroimella, jonka avulla eläkkeet sopeutetaan automaattisesti elinajanodotteen muutoksiin.

Elinajanodotteen ollessa nousussa elinaikakerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä mutta ei kavenna eläkkeensaajan koko vanhuuseläkeajalta maksettavaa eläkekertymää, jos eläkkeensaaja elää elinajanodotteen pidentymistä vastaavaan ikään. Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Vuodelle 2010 elinaikakerroin saa arvon 0,99170 ja koskee vuonna 1948 syntyneiden vanhuuseläkkeitä.

Elinaikakerrointa sovelletaan myös työkyvyttömyyseläkkeisiin, kuitenkin ainoastaan työkyvyttömyyden alkuun mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan. Kerrointa sovelletaan kun työkyvyttömyys alkaa aikaisintaan vuonna 2010. Niin ikään elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeeseen edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei sovelleta siis varsinaiseen perhe-eläkkeeseen, vaan sen vaikutus on mukana siinä edunjättäjän eläkkeessä, jonka pohjalta perhe-eläke on laskettu. Aikaisemman lain mukaan elinaikakerrointa olisi sovellettu leskeneläkkeeseen sitä vähennettäessä lesken tulojen perusteella. Vuoden 2010 alusta tuleva muutos lieventää elinaikakerroimen vaikutusta leskeneläkkeeseen.

2.6 Perhe-eläke

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke. Jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä tai hän oli osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena käytetään eläkettä, jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinhetkellään.

Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän täyden eläkkeen suuruinen. Leski ja lapset saavat alla olevan taulukon mukaisen osuuden edunjättäjän eläkkeestä.

Taulukko 1. Perhe-eläkkeen osuudet.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4–
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Jos edunsaajina ei ole lapsia, ei-eläkkeellä olevalle leskelle maksetaan täyttä (6/12) leskeneläkettä kuuden kuukauden ajan. Sen jälkeen lesken omat laskennalliset eläketulot vähentävät leskeneläkettä.

Vuoden 2010 alusta leskeneläkkeen laskenta muuttuu. Lesken saamaa perhe-eläkettä eli edunjättäjän eläkkeen puolikasta vähentää se lesken eläketulo, joka ylittää 615 euroa kuukaudessa. Aikaisemmin tuloraja määräytyi monimutkaisemmin. Tämä tarkoittaa sitä, että pienempituloisten leskien perhe-eläke paranee, mutta yli 615 euron eläkettä saavien leskien perhe-eläke hieman alenee. Toisaalta elinaikakertoimen vaikutus on lievempi kuin aikaisemmin. Tämä laskennan muutos tulee voimaan leskille, joilla leskeneläkettä vähennetään omien tulojen vuoksi aikaisintaan vuonna 2010.

Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti:

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = 0,5 \times \text{edunjättäjän eläke} - 0,5 \times (\text{lesken oma eläke} - 615 \text{ €})^+$$

2.7 Osa-aikaeläke

Ikääntynyt työntekijä tai yrittäjä voi saada joustoa työhönsä osa-aikaeläkkeen avulla. Osa-aikaeläkkeen alaikäraja nousee 60 vuoteen nykyisestä 58 vuodesta. Se nousee vuonna 1953 tai sen jälkeen syntyneillä. Tätä vanhemmilla pysyvät voimassa edelleen vanhat laskentasäännöt. Osa-aikatyöhön siirryttäessä työntekijän ansioiden pitää pienentyä 35–70 prosenttiin aiemmista vakiintuneista ansioista. Eläkkeen määrä on puolet vakiintuneen ansion ja osa-aikaisten ansioiden erotuksesta. Osa-aikaeläkkeen määrä saa olla enintään 75 prosenttia osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Samalla kun osa-aikaeläkkeen alaikäraja nousee, poistuu myös eläkekattuma siitä osa-aikaeläkkeen aikaisesta ansion alenemasta, jolla alun perin osa-aikaeläkkeen määrä laskettiin. Osa-aikaeläkkeen määrä on edelleen sama kuin ennen, mutta vanhuuseläkettä karttuu osa-aikaeläkkeen aikana ainoastaan työansioista. Aikaisemmin osa-aikaeläkeläiselle karttui uutta eläkettä sekä palkasta että ansion alenemasta.

3 Kansaneläke

Kansaneläke turvaa perustoimeentulon, jos työeläketurva jää pieneksi tai sitä ei ole karttunut ollenkaan ja sen hoidosta vastaa Kela. Kansaneläkkeet on aiemmin rahoitettu sekä työnantajilta perittävillä maksuilla (n. 20 % kustannuksista) että valtion rahoituksella (n. 80 % kustannuksista). Kansaneläkemaksu poistettiin kaikilta työnantajilta vuoden 2010 alusta, mikä tarkoittaa, että valtio rahoittaa tulevaisuudessa käytännössä yksin sekä kansaneläkkeiden kustannukset että kansaneläkerahaston toimintakulut. Helmikuusta 2010 alkaen maksuun tuleva työnantajan sosiaaliturvamaksu muodostuu näin ollen yksinomaan työnantajan sairausvakuutusmaksusta.

3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen

Kansaneläkelakien mukaista eläkettä voidaan maksaa vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeenä. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke määräytyvät samalla tavalla, ja perhe-eläkkeen määräytymisestä on kerrottu omassa luvussaan. Kansaneläkkeen määrä riippuu eläkkeensaajan ansioeläketuloista, perhesuhteista ja asumisajasta Suomessa. Henkilön asuinkunta ei vuoden 2008 alusta ole enää vaikuttanut kansaneläkkeen määrään, kun kuntien kalleusryhmistä luovuttiin ja toisen kuntaryhmän kansaneläkkeet nostettiin ensimmäisen kuntaryhmän eläkkeiden tasolle.

Kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2010 on yksin elävälle henkilölle 584,13 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 518,12 euroa kuukaudessa. Kansaneläke pienenee eläketulojen kasvaessa siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä. Kansaneläke alkaa pienentyä kuitenkin vasta, kun eläketulot ylittävät rajatulon, joka on 618 euroa vuodessa (51,54 e/kk) vuonna 2010. Pienin maksettava kansaneläke vuonna 2010 on 6,21 euroa kuukaudessa.

Kansaneläkejärjestelmässä vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. Varhennetun vanhuuseläkkeen voi saada 62-vuotiaana, jolloin varhennusvähennys on 0,4 prosenttia kuukautta kohti. Jos vanhuuseläkkeen haluaa lykätä alkamaan myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkettä korotetaan 0,6 prosenttia kuukautta kohti.

Kansaneläkkeen laskentakaava:

$$\text{Täysi kansaneläke} = 0,5 \times (\text{muut eläketulot} - \text{alempi rajatulo})^+$$

Kansaneläkejärjestelmän etuuksia tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Kansaneläkeindeksi määrätään vuosittain elinkustannusindeksin perusteella. Kansaneläkeindeksin pisteluku seuraavalle vuodelle lasketaan jakamalla kuluvan vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien (heinä-, elo- ja syyskuun) elinkustannusindeksin pistelukujen kokonaislukuna ilmoitettu keskiarvo luvulla 1,16. Kansaneläkelaitos vahvistaa seuraavan kalenterivuoden kansaneläkeindeksin pisteluvun kunkin vuoden lokakuun loppuun mennessä ja uuden indeksin mukaisia etuuksia maksetaan seuraavan vuoden tammikuun alusta lähtien. Vuonna 2010 kansaneläkeindeksin pisteluku on kuitenkin poikkeuksellisesti sama kuin vuonna 2009 eli 1502. Jollei lakia olisi tilapäisesti muutettu, kansaneläkeindeksi olisi laskenut 0,8 prosenttia eli lukuun 1490.

Taulukko 2. Täysi kansaneläke vuonna 2010, e/kk.

	Täysi kansaneläke	Työeläke, jolla ei saa kansaneläkettä
Yksinäinen	584,13	1 207,38
Avo- tai avioliitossa	518,12	1 075,30

Lakisääteiset työeläkkeet sekä työnantajan järjestämät vapaaehtoiset eläkejärjestelyt pienentävät kansaneläkettä. Työeläkkeen varhennettu vanhuuseläke otetaan tulona huomioon lisättynä varhennusvähennyksellä. Maatalousyrittäjien luopumistukeen sisältyvä MYEL-osa on työeläkettä ja otetaan tulona huomioon. Tulona otetaan huomioon myös tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaiset korvaukset mutta ei näihin maksettujia kertakorotuksia.

Työeläkkeestä ei oteta tuloksi seuraavia osia:

- työeläkkeen lapsikorotus
- työeläkkeen kuntoutuskorotus
- 63 ikävuoden jälkeen tehdystä työstä karttunut työeläkkeen osa
- 68 ikävuoden jälkeiseen aikaan perustuva työeläkkeen lykkäyskorotus
- opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut osa (VEKL)
- työkyvyttömyyseläkkeeseen viiden vuoden jälkeen maksettava korotus.

Kansaneläkejärjestelmän leskeneläkkeessä lesken tulona otetaan huomioon työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen koko maksettava määrä. Myös perhe-eläkkeeseen sisältyvä edunjättäjän 63–67-vuotiaana ansaitsema 4,5 prosentin karttuma siis pienentää kansaneläkettä.

Ulkomailta maksettavat eläkkeet ja korvaukset pienentävät tietyin edellytyksin kansaneläkettä. Kansaneläkettä eivät kuitenkaan pienennä EU/ETA-maista saadut, henkilön omaan vakuutusaikaan perustuvat työ- ja kansaneläkettä vastaavat EU:n sosiaaliturva-asetuksen 1408/71 piiriin kuuluvat lakisääteiset eläkkeet. Kansaneläkkeessä otetaan huomioon vain puolison vakuutuskausiin perustuvat eläkkeet, sosiaaliturvasopimusmaista saadut omat ja puolison vakuutuskausiin perustuvat eläkkeet sekä EU/ETA-maiden lisäeläkkeistä ne, jotka eivät kuulu asetuksen 1408/71 piiriin.

Kansaneläkelaitos laskee kansaneläkkeen määrän käyttäen vuositasoisia euromääriä. Työeläkkeen määrä kuukaudessa kerrotaan kahdellatoista ja pyöristetään lähimpään euroon. Rajatulot ovat laskennassa vuositasoisina. Lopullinen kansaneläke maksetaan kuukausitasoiseksi muunnettuna lähimpään senttiin pyöristettynä.

3.2 Kansaneläkelakien mukaisen eläkkeen suhteuttaminen asumisaikaan

Kansaneläkettä voi saada Suomessa asuva henkilö, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Sosiaaliturva-asetusta 1408/71 sovellettaessa henkilön muussa valtiossa täyttyneet vakuutuskaudet otetaan tarvittaessa huomioon laskettaessa asumisaikaa, jos Suomessa asuttua aikaa on vähintään yksi vuosi.

Jos asumisaikavaatimukset täyttyvät, mutta hakija tai edunjättäjä on asunut Suomessa alle 80 prosenttia 16 vuoden iän täyttämisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta, suhteutetaan kansaneläke sekä perhe-eläke Suomessa asuttuun aikaan.

3.3 Perhe-eläke

3.3.1 Leskeneläke

Perhe-eläkkeistä säädettiin aikaisemmin omassa laissaan, mutta vuoden 2008 alusta ne yhdistettiin kansaneläkelakiin. Perhe-eläkettä saa vain alle 65-vuotias leski. Leskeneläkettä maksetaan vain silloin, kun leski ja edunjättäjä olivat avioliitossa ja he olivat menneet naimisiin ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta. Avopuolison kuoleman jälkeen leski ei voi saada leskeneläkettä, mutta avopuolison lapset voivat saada Kelasta lapseneläkettä.

Leskeneläke muodostuu alku- ja jatkoeläkkeestä. Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen kuuden kuukauden ajan puolison kuoleman jälkeen. Alkueläkkeeseen ei vaikuta lesken omat tulot tai omaisuus, vaan se on vakiomääräinen. Vuonna 2010 alkueläkkeen määrä on 301,27 euroa kuukaudessa.

Jatkoeläkkeenä voidaan maksaa vain tuloista riippuvaa täydennysmäärää, jos leskellä ei ole huollettavanaan alle 18-vuotiasta lasta. Jos leskellä on tuloja enemmän kuin 51,54 euroa kuukaudessa, täydestä täydennysmäärästä vähennetään puolet ylimenevistä tuloista¹. Leskeneläkettä ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 018,63 euroa kuukaudessa (naimisissa olevalla 886,63 e/kk).

Jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi, lesken jatkoeläke on vähintään perusmäärän (94,37 e) suuruinen ja lisäksi voidaan maksaa tuloista riippuen täydennysmäärää. Täydennysmäärää ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 031,05 euroa kuukaudessa (naimisissa olevalla 899,05 e/kk).

Taulukko 3. Leskeneläkkeen määrä vuonna 2010, e/kk.

Alkueläke (6 kk)	301,27
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun alle 18-vuotiaita lapsia	584,13
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun ei alle 18-v. lapsia	
- yksinäinen	489,77
- naimisissa	423,76

3.3.2 Lapseneläke

Lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottolapselle tai lapselle, jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi. Päätoimisesti opiskeleva 18–20-vuotias lapsi voi hakea Kelalta niin sanottua koululaiseläkettä. Siihen kuuluu vain lapseneläkkeen perusmäärä. Jos lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat ovat kuolleet, lapseneläke maksetaan kummankin jälkeen erikseen (täysorpo).

¹ Lesken jatkoeläkkeessä tuloina otetaan huomioon 60 prosenttia työtuloista, 60 prosenttia työttömyysturvasta tai sairauspäivärahasta, 60 prosenttia lasten kotihoidon tuen hoitorahasta, lesken omat eläkkeet, leskelle puolison jälkeen maksetut perhe-eläkkeet, korkotulot ja osingot, muut pääomatulot sekä YEL- ja MYEL-työtulo.

Lapseneläkkeeseen kuuluu tuloista riippumaton perusmäärä sekä täydennysmäärää, jota maksetaan, jos muut kuin Kelan maksamat perhe- tai huoltoeläkkeet ovat alle 219,21 euroa kuukaudessa.

Lapseneläkkeen laskentakaava:

$$\text{perusmäärä} + (\text{täysi täydennysmäärä} - 0,5 \times (\text{muut perhe-eläkkeet} - \text{rajatulo}))$$

Taulukko 4. Lapseneläke vuonna 2010, e/kk.

Perusmäärä	55,43
Lapsen täydennysmäärä	83,84
Täysi lapseneläke	139,27
Rajatulo = tulo, jolla saa täyden eläkkeen	51,54

3.4 Eläkettä vastaavat etuudet

Vuosina 1941–1947 syntyneille ja vuoden 2004 lopussa pitkäaikaistyöttöminä olleille voidaan tietyin edellytyksin myöntää niin sanottua eläketukea. Eläketuki koostuu työeläkeosuudesta ja kansaneläkeosuudesta, jotka määräytyvät kuten kansaneläkkeessä yleensäkin. Eläketuen saajat siirtyvät 62 vuotta täytettyään ilman varhennusvähennystä lasketulle vanhuuseläkkeelle, viimeistään vuoden 2010 tammikuussa.

Kela alkoi maksaa maahanmuuttajan erityistukea lokakuusta 2003. Sitä voi saada 65 vuotta täyttänyt tai työkyvytön työikäinen maahanmuuttaja. Tuen saadakseen henkilön on täytynyt asua Suomessa vähintään viisi vuotta, mutta Suomen kansalaisuutta ei vaadita. Täysi erityistuki on määrältään sama kuin täysi kansaneläke. Sen määrään vaikuttavat maahanmuuttajan tai hänen puolisonsa tulot ja omaisuus.

3.5 Eläkkeensaajan asumistuki

Vuoden 2008 alusta tuli voimaan uusi laki eläkkeensaajan asumistuesta, kun kansaneläkelain-säädäntöä selkeytettiin. Se poisti eläkkeensaajalta oikeuden vähentää kulutusluottojen korot tuloistaan. Aikaisemmin asumistukea saaneilta kulutusluottojen korkojen vähennysoikeus poistuu vähitellen viidessä vuodessa.

Eläkkeensaajien asumistukea voivat hakea pienituloiset 65 vuotta täyttäneet henkilöt tai alle 65-vuotiaat eläkkeensaajat, jotka asuvat pysyvästi Suomessa vuokra- tai omistusasunnoissa. Jos molemmat puoliset saavat asumistukeen oikeuttavia eläkkeitä tai ovat täyttäneet 65 vuotta, he hakevat asumistuen yhteisesti kummallekin ja tuki maksetaan heille puoliksi.

Eläkkeensaajien asumistukea ei makseta osatyökyvyttömyyseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen saajille eikä alle 65-vuotiaana varhennettua Kelan vanhuuseläkettä tai työeläkelakien mukaista vanhuuseläkettä saaville. Asumistuen maksaminen jatkuu kuitenkin, kun työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke muuttuu työeläkelakien mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi ennen 65 vuoden ikää.

Asumistukea voidaan maksaa, jos hakijalla on asumiskustannuksia vähintään 655 euroa vuodessa. Pienin maksettava asumistuki on 6,21 euroa kuukaudessa. Eläkkeensaajien asumistuki on 85 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista, jotka ylittävät omavastuuosuuden. Perusomavastuu on 567,01 euroa vuodessa. Sen lisäksi voi tulla lisäomavastuu hakijan ja hänen puolisonsa tulojen perusteella. Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä tulojen osasta, joka ylittää tulorajat. Eläkkeensaajien asumistuen suuruuteen vaikuttavat lähes kaikki omat ja puolison jatkuvasti saamat tulot. Asumistukea ei suhteuteta asumisaikaan.

Asumistuen laskentakaava:

$$0,85 \times (\text{hyväksytyt asumiskustannukset} - \text{omavastuut})$$

Asuinkunnan perusteella määräytyviä asumiskustannusten enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla, jos asumistuen saajan luona asuu 1–2 alle 16-vuotiasta lasta ja 40 prosentilla, jos hänen luonaan asuu vähintään kolme lasta (taulukko 5).

Taulukko 5. Asumiskustannusten enimmäismäärät, e/v.

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	6 637	6 103	5 354
1–2 lasta	7 964	7 324	6 425
3– lasta	9 292	8 544	7 496

Kuntaryhmä I: Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa.

Kuntaryhmä II: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa ja Vihti.

Kuntaryhmä III: muut kunnat.

Taulukko 6. Lisäomavastuun tulorajat*.

	e/v	e/kk
Yksinäinen	8 059	671,58
Puoliso, jolla ei oikeutta asumistukeen	11 813	984,42
Puoliso, jolla oikeus asumistukeen	12 945	1 078,75

* Perhe-eläkkeiden erilliset lisäomavastuurajat poistuivat 1.1.2008 alkaen.

Taulukko 7. Enimmäismääräinen asumistuki, e/kk.

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	429,96	392,13	339,08
1–2 lasta	523,95	478,62	414,94
3– lasta	618,02	564,04	490,80

3.6 Muut lisät

Taulukossa 8 on eläkkeensaajan hoitotuen, lapsikorotuksen, rintamalisän, ylimääräisen rintamalisän ja veteraanilisän määrät vuonna 2010. Eläkkeensaajien hoitotuki on ollut vammaistukilaissa vuoden 2008 alusta, ja siitä korvataan sairaan ja vammaisen eläkkeensaajan kotona asumisen kuluja ja erityiskustannuksia. Vammaisuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki sekä eläkettä saavan hoitotuki.

Eläkkeensaaja voi saada perushoitotukea, korotettua hoitotukea tai ylintä hoitotukea avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Kela myöntää lapsikorotusta eläkkeensaajille alle 16-vuotiaista lapsista. Sotaveteraanit voivat saada rintamalisää ja ylimääräistä rintamalisää. Vuoden 2010 syyskuusta lähtien ylimääräistä rintamalisää ja korotettua tai ylintä hoitotukea saaville Kela alkaa maksaa veteraanilisää ilman erillistä hakemusta.

Taulukko 8. Muiden lisien määriä vuonna 2010, e/kk.

Asumisaikaan suhteutettavat eläkkeensaajan vammaisuuudet		Asumisaikaan suhteuttamattomana maksettavat eläke-etuuden osat	
Perushoitotuki	57,32	Lapsikorotus	20,37
Korotettu hoitotuki	142,70	Rintamalisä	45,64
Ylin hoitotuki	301,75	Ylimääräinen rintamalisä	25–45 % 94,37 euroa ylittävästä kansaneläkkeen määrästä (väh. 5,85 e, enint. 220,39 e)
		Veteraanilisä	50,00

4 Verotus

4.1 Verotettava tulo

Veronalaista tuloa ovat tietyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot. Tuloista on oikeus vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot (luonnolliset vähennykset). Tulo jaetaan pääomatuloon ja ansiotuloon. Ansiotuloa on muu kuin pääomatuloksi määriteltävä tulo, esimerkiksi palkka ja eläke.

Sekä työeläke että kansaneläke ovat verotettavaa ansiotuloa. Verotonta tuloa ovat kuitenkin esimerkiksi kansaneläkkeen lapsikorotus, eläkkeensaajien hoitotuki, rintamalisä, veteraanilisä ja asumistuki.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke ja muu vakuutusasuutus on veronalaista pääomatuloa vuoden 2005 alusta voimaan astuneen lain mukaan. Aikaisemmin vapaaehtoinen eläkevakuutus kuului ansiotuloverotuksen piiriin. Työnantajan järjestämä kollektiivinen lisäeläke ja kertamaksullinen eläke kuuluvat ansiotuloverotuksen piiriin.

4.2 Ansiotuloverotus

4.2.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa

Puhdas ansiotulo lasketaan vähentämällä ansiotulosta tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot (luonnolliset vähennykset). Valtionverotuksen verotettava ansiotulo saadaan vähentämällä puhtaasta ansiotulosta valtionverotuksen vähennykset ja kunnallisverotuksen verotettava tulo vähentämällä puhtaasta ansiotulosta kunnallisverotuksen vähennykset.

Lisäksi verosta tehtäviä vähennyksiä ovat valtionverotuksen työtulovähennys, valtionverotuksen invalidivähennys, elatusvelvollisuusvähennys, kotitalousvähennys, alijäämähyvitys ja erityinen alijäämähyvitys.

Tässä on käsitelty vain muutamia eläkkeensaajan ja palkansaajan oleellisia vähennyksiä. Vähennyksistä on kerrottu lisää liitteessä 1.

KUNTA	VALTIO
ANSIOTULOT YHTEENSÄ	ANSIOTULOT YHTEENSÄ
– Tulonhankkimismenot	– Tulonhankkimismenot
PUHDAS ANSIOTULO	PUHDAS ANSIOTULO
– Pakolliset vakuutusmaksut	– Pakolliset vakuutusmaksut
Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut	Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut
Veronmaksukyvyyn alentumisväh.	Veronmaksukyvyyn alentumisväh.
Eläketulovähennys	Työtulovähennys
Merityötulovähennys	Eläketulovähennys
Invalidivähennys	Merityötulovähennys
Opintorahavähennys	
Ansiotulovähennys	
Perusvähennys	
KV. VEROVUODEN ANSIOTULO	VV. VEROVUODEN ANSIOTULO
– Vanhat tappiot	– Vanhat tappiot
KV. VEROTETTAVA ANSIOTULO	VV. VEROTETTAVA ANSIOTULO

Eläketuloa saavan verovelvollisen puhtaasta ansiotulosta vähennetään kunnallisverotuksessa eläketulovähennys. Eläketulovähennys on vuonna 2010 enintään 8 130 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Vähennys pienenee 56 prosentilla siltä osin, kun puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän. Pienennysprosenttia alennettiin vuonna 2010 aiemmasta 62 prosentista. Eläketulovähennys määräytyy kansaneläkkeen täyden määrän perusteella. Siten se nousee kansaneläkkeen indeksikorotusten ja tasokorotusten seurauksena. Eläketulovähennyksen sekä perusvähennyksen muutosten ansiosta pienituloisen eläkkeensaaja ei maksa kunnallisveroa alle 9 540 euron vuosieläkkeestä kun edellisvuonna kunnallisveroa perittiin jo 9 044 euron ylittävstä eläketulosta. Pienennysprosentin madaltaminen puolestaan ulottaa kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen 22 648 euroon, joka on noin 1 200 euroa enemmän kuin edellisvuonna.

Eläketulon verotusta on kevennetty palkkatuloon nähden korottamalla valtionverotuksen eläketulovähennystä vuosina 2008–2010. Vuosina 2001–2007 valtionverotuksen eläketulovähennys oli merkityksetön, koska se vaikutti veroasteikon alimman tulorajan alapuolella. Vuonna 2007 täyden valtion eläketulovähennyksen määrän laskemiseksi käytettävä kerroin oli 2,22. Kerrointa on siitä lähtien korotettu vuosittain, ja vuodelle 2010 sen arvo on 3,78. Valtionverotuksen eläketulovähennyksen poistumaprosenttia puolestaan pienennettiin 70 prosentista 53 prosenttiin vuonna 2008 ja edelleen 46 prosenttiin vuonna 2009. Vuonna 2010 poistumaprosentti on sama kuin edellisvuonna eli 46 prosenttia. Muutosten tarkoituksena on ollut saada yksinasuvan eläkeläisen veroaste korkeintaan 53 vuotta täyttäneen palkansaajan verojen ja maksujen tasolle ja pitää yhtenäinen taso tästä eteenpäin.

Koska täyden eläketulovähennyksen laskemiseksi luku 3,78 kerrotaan täyden kansaneläkkeen määrällä (joka on edellisvuoden tasolla), ja tästä luvusta vähennetään vielä tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä, on täyden eläketulovähennyksen määrä pienentynyt edellisvuoden 12 490 eurosta 11 300 euroon vuodelle 2010. Näin valtionverotuksessa vähennyskelpoisen eläketulon maksimi määrä on laskenut edellisvuodesta lähes 3 800 euroa. Tuloveroasteikon muutosten johdosta tuloraja, josta alkaen valtionveroa peritään, on kuitenkin noussut lähes 250 euroa edellisvuodesta.

Taulukko 9. Eläketulovähennyksen täysi määrä sekä vuosituloraja, josta alkaen eläkkeensaaja alkaa maksaa veroa ja vuosituloraja, josta alkaen vähennystä ei saa enää lainkaan.

	Täysi vähennys	Eläke, josta alkaen veroa	Eläke, josta ei enää vähennystä
Kunnallisverotus	8 130	9 540	22 648
Valtionverotus	11 300	21 711	35 865

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen tai muusta toiselle suoritetusta työstä saatujen ansiotulojen sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella, ei siis eläketuloista eikä työttömyyspäivärahoista. Ansiotulovähennys pysyy vuonna 2010 edellisvuoden tasolla. Vähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä

osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta.

Valtionverotuksen työtulovähennys otettiin käyttöön vuonna 2009, jolloin se korvasi valtionverotuksen ansiotulovähennyksen. Työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys. Vähennys tehdään verosta. Valtionverotuksen työtulovähennys on 5,2 prosenttia ansiotulojen 2 500 euroa ylittävästä osasta. Työtulovähennystä korotettiin vuodelle 2010, ja sen enimmäismäärä on 650 euroa. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,2 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, käyttämättä jäänyt osuus vähennetään kunnallisverosta, kirkollisverosta ja sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta näiden suhteessa.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ulottuu noin 94 000 euron vuosituloihin ja valtionverotuksen työtulovähennys 87 167 euron vuosituloihin asti.

Invalidivähennyksen voi saada henkilö, jonka invalidiprosentti on vähintään 30 prosenttia. Invalidivähennys tehdään viran puolesta henkilöille, jotka saavat työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea. Kunnallisverotuksen invalidivähennys myönnetään vain muista ansiotuloista kuin eläkkeestä. Sen suuruus on haitta-asteen suuruinen osa 440 eurosta. Valtionverotuksen invalidivähennys tehdään verosta, ja sen suuruus on haitta-asteen mukainen osa 115 eurosta.

4.2.2 Valtionvero ja kunnallisvero

Valtiolle suoritetaan tuloveroa verotettavasta ansiotulosta progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Vuonna 2010 valtion tuloveroasteikkoa muutettiin alentamalla kaikkia marginaaliveroprosentteja 0,5 prosenttiyksiköllä ja korottamalla asteikon kaikkien tuloluokkien tulo rajoja.

Taulukko 10. Valtion tuloveroasteikko vuonna 2010.

Verotettava tulo euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
15 200–22 600	8	6,5
22 600–36 800	489	17,5
36 800–66 400	2 974	21,5
66 400–	9 338	30,0

Ansiotulosta suoritetaan kunnallisveroa kotikunnalle kunnan tuloveroprosentin perusteella. Kirkollisveron määrä lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta seurakunnan tuloveroprosentin mukaan. Myös sairaanhoitomaksu lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta.

Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on noussut edellisvuodesta 0,39 ja sekä palkansaajan että eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu 0,19 prosenttiyksikköä. Keskimääräinen kirkollisvero on pysynyt lähes edellisvuoden tasolla.

Taulukko 11. Kuntien ja kirkon tuloveroprosentit sekä sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu vuonna 2010.

	Kunnallisvero-%	Kirkollisvero-%
Helsinki	17,50	1,0
Espoo	17,75	1,0
Vantaa	19,00	1,0
Turku	18,75	1,0
Tampere	19,00	1,25
Keskimäärin koko maa	18,98	1,33
Palkansaajan sairaanhoitomaksu	1,47	
Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu	1,64	

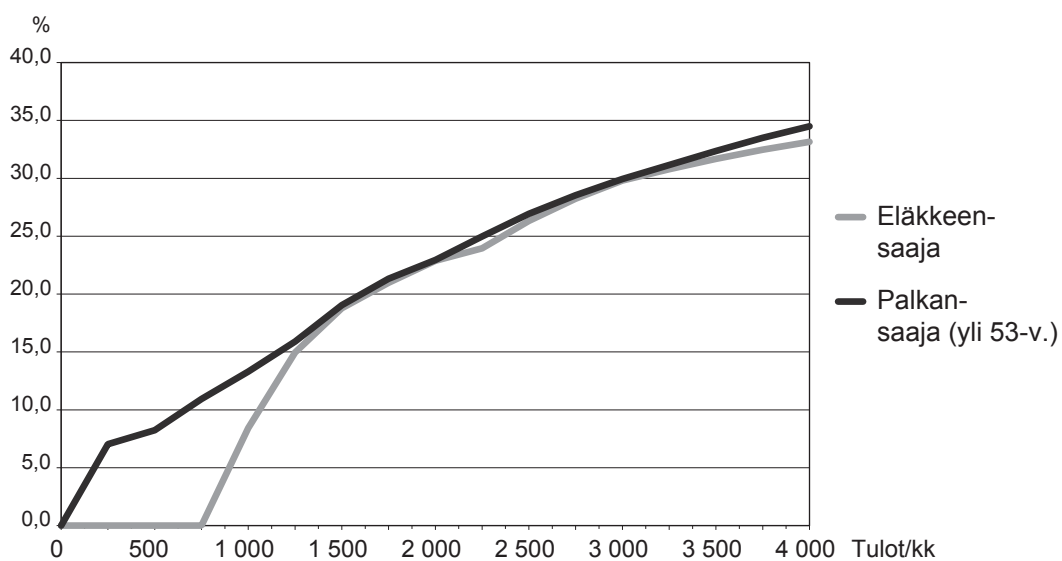
4.2.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus

Lakisääteisten eläkkeiden verotus määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin ansiotulojen verotus. Eläketulon ja palkkatulon vero- ja maksurasite eroavat kuitenkin erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia.

Eläketulosta myönnetään eläketulovähennys. Palkansaaja saa puolestaan tulonhankkimisvähennyksen ja työtulovähennyksen sekä maksaa työeläkemaksua (4,5/5,7 %) ja työttömyysvakuutusmaksua (0,4 %) sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksua (0,93 %), jotka ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Seuraavissa kuvissa ja taulukoissa on verrattu palkansaajan ja eläkkeensaajan verotusta eri tulotasolla. Eläketulovähennysten ansiosta eläkkeensaajan käteen jäävä tulo on alhaisemmissa tuloluokissa suurempi kuin palkansaajan samalla tulotasolla. Eläketulon verotus on ollut vuodesta 2008 alkaen kaikilla tulotasolla alhaisempi kuin palkansaajan vero- ja maksuprosentti, jossa on otettu huomioon myös palkansaajan työeläkemaksu (yli 53-v.) ja työttömyysvakuutusmaksu.

Kuvio 1. Palkansaajan (yli 53-v.) ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2010, % tuloista. (Kuukausitulo on vuositulo/12).

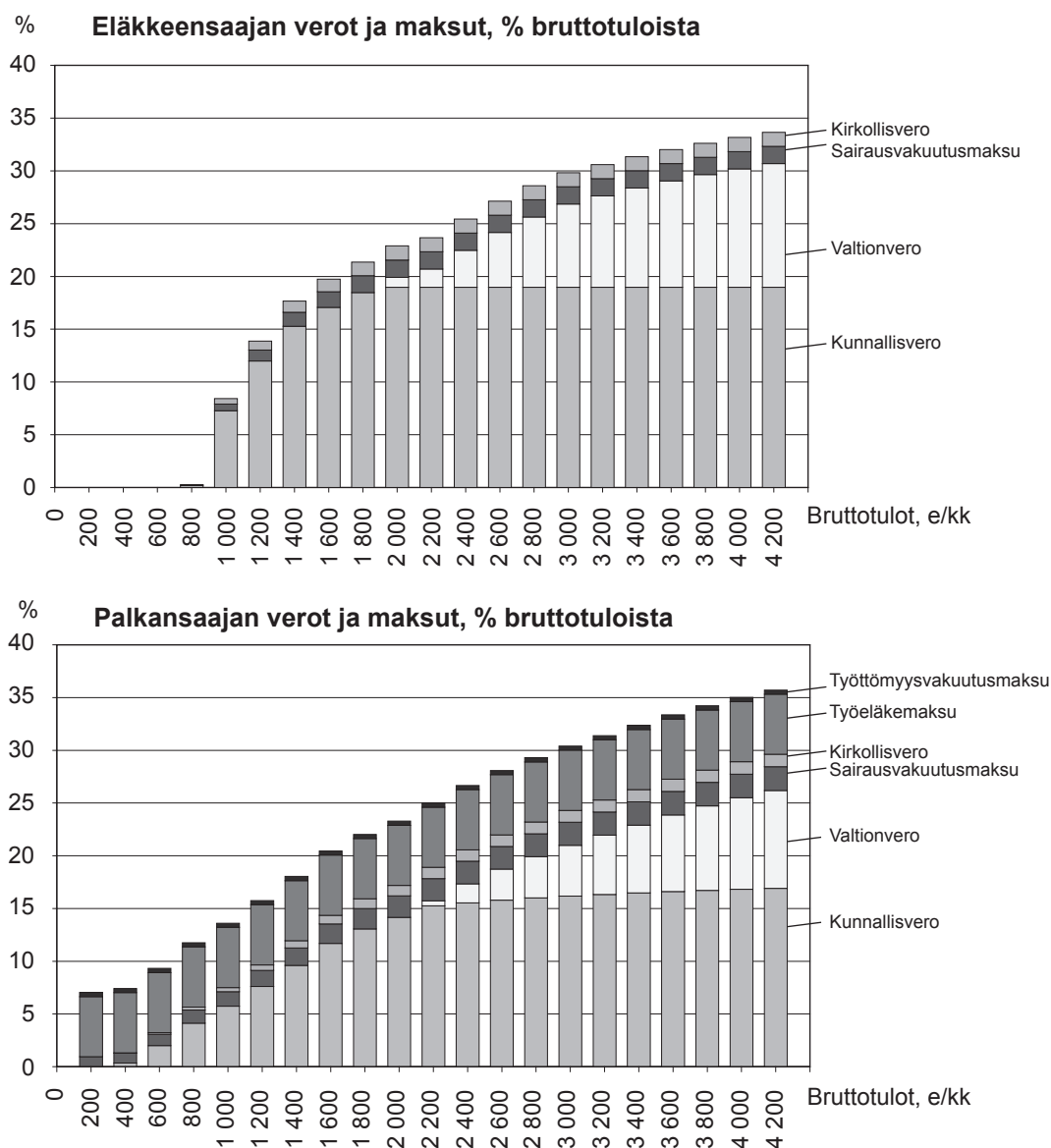

Taulukko 12. Verot ja maksut vuonna 2010, % tuloista.

Tulot kk (vuositulo/12)	Eläkkeen- saaja	Palkansaaja, alle 53-v.	Palkansaaja, yli 53-v.
500	0,0	7,3	8,2
750	0,0	10,1	10,9
1 000	8,4	12,4	13,3
1 250	15,0	15,0	15,9
1 500	18,8	18,2	19,0
1 750	21,0	20,5	21,3
2 000	22,9	22,1	22,9
2 250	24,0	24,2	25,0
2 500	26,3	26,2	26,9
2 750	28,2	27,8	28,5
3 000	29,8	29,2	29,9
3 500	31,7	31,7	32,4
4 000	33,2	33,8	34,5
5 000	35,2	36,8	37,5
6 000	37,3	38,9	39,5
7 000	39,4	41,4	42,0
8 000	40,9	43,2	43,8

Kuviossa 2 on verrattu eläkkeensaajan ja palkansaajan (yli 53-v.) verotuksen ja maksujen rakennetta eri tulotasolla. Palkansaajalla työeläkemaksu muodostaa varsinkin pienillä tuloilla merkittävän osan vero- ja maksuprosentista.

Kuvio 2. Eläkkeensaajan ja palkansaajan verojen ja maksujen rakenne eri tulotasoilla vuonna 2010, % bruttotuloista.

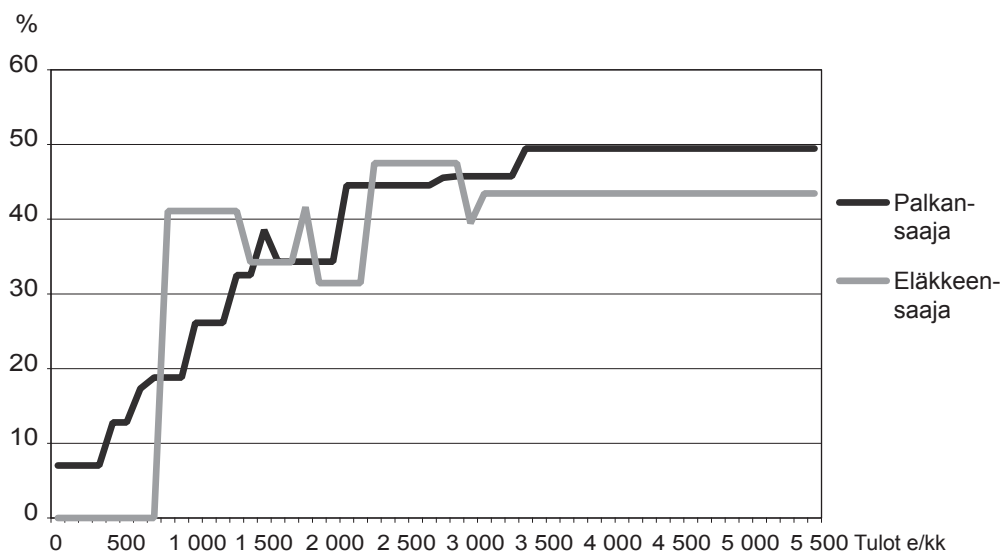

Pienituloisella palkansaajalla valtion tulovero ei riitä valtionverotuksen työtulovähennyksen tekemiseen, jolloin alijäämä vähennetään kunnallis- ja kirkollisverosta sekä sairaanhoitomaksusta näiden suhteessa.

Kuviossa 3 on esitetty palkansaajan ja eläkkeensaajan tulonlisäyksestä veroihin ja maksuihin menevä osuus eri tulotasoilla. Kunnallisveron eläketulovähennys pienenee nopeasti tulojen kasvaessa, joten eläkkeiden verotus kiristyy voimakkaasti 800–1 300 euron tulotasolla, jolla eläkkeensaaja maksaa tulonlisäyksestä veroa 41 prosenttia. Valtionveroasteikon muutos näkyy selvästi, kun eläketulo nousee 2 200 eurosta 2 300 euroon kuukaudessa. Tällöin valtionveroasteikossa ollaan 22 600 euron rajalla, ja eläketulon ylittäessä kyseisen rajan joutuu eläkkeen-

saaja maksamaan tulonlisäyksestä veroa 47,5 prosenttia 2 900 euron kuukausituloihin saakka. Noin 3 000 euron kuukausituloista lähtien vähennysten vaikutukset lakkaavat, joten marginaaliverot säilyvät 3 000–5 500 euron tarkasteluvälillä 43,5 prosentissa.

Kuvio 3. Palkansaajan ja eläkkeensaajan marginaaliveroaste vuonna 2010 eri tulotasoilla.

Eläkkeensaajan palkkatuloa verotetaan kuten mitä tahansa palkkatuloa. Muut ansiotulot pienentävät eläketulovähennystä: kun vähennys pienenee, veroprosentti kasvaa. Toisaalta varsinaisesta palkkatulosta saa tulonhankkimisvähennyksen sekä ansiotulovähennyksen ja työtulovähennyksen. Työttömyysvakuutusmaksua ei peritä 65 vuotta täyttäneen saamasta palkasta eikä työeläkemaksua 68 vuotta täyttäneen saamasta palkasta.

Ulkomailla pysyvästi asuvien eli rajoitetusti verovelvollisten Suomesta saamia eläkkeitä alettiin vuodesta 2006 alkaen verottaa samalla tavalla kuin Suomessa asuvien eläkkeitä. Veroprosentti, vähennykset ja veroilmoitusmenettely ovat samat kuin Suomessa asuvilla. Aiemmin ulkomailla asuvien eläkkeistä perittiin 35 prosentin lähdevero. Ulkomaisen eläkkeensaajan kaikki verot, myös keskimääräisen kunnallisveroprosentin mukainen laskennallinen kunnallisvero, menevät valtiolle.

Joissain tilanteissa Suomen ja henkilön asuinvaltion välisen verosopimusten perusteella eläkettä ei veroteta lainkaan Suomessa, vaan ainoastaan eläkkeensaajan asuinvaltiossa.

Ulkomailta maksettava eläke on usein verotettu jo maassa, josta eläkettä maksetaan. Tällöin Suomessa ei määrätä eläkkeestä tuloveroa, mutta eläke korottaa Suomesta saadun tulon veroa. Joistain maista saatua eläkettä ei veroteta kyseisessä maassa ja silloin Suomi verottaa eläkkeen normaalisti.

Yksittäisestä maasta saadun eläkkeen verokohtelu selviää Suomen ja kyseisen maan välisestä verosopimuksesta, jotka tehdään kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Suomella on sopimus yli 60 valtion kanssa. Ulkomaisesta eläkkeestä määrätään tavallisesti Suomessa vakuutetun sairaanhoitomaksu.

4.3 Pääomatuloverotus

Verotettavasta pääomatulosta maksetaan tuloveroa pääomatuloveroprosentin (28 %) mukaan. Myös vapaaehtoinen eläkevakuutus on kuulunut pääomatuloverotuksen piiriin vuoden 2005 alusta.

4.3.1 Vähennykset pääomatuloverotuksessa

PÄÄOMATULOT YHTEENSÄ
– Tulonhankkimiskulut
PUHDAS PÄÄOMATULO
– Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut
– Pitkäaikaissäästämissopimuksen maksut
– Metsävähennys
– Metsätalouden pääomatulosta tehtävät muut vähennykset
– Tulolähteiden tappiot
– Asunto-, opinto- ja tulonhankkimisvelan korot
VEROVUODEN PÄÄOMATULO
– Vanhat tappiot
VEROTETTAVA PÄÄOMATULO

4.3.2 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus

Vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotus siirtyi ansiotuloverotuksesta pääomatuloverotuksen piiriin vuoden 2005 alusta. Vuonna 2005 maksuja sai vähentää ansiotuloista, jos vakuutus oli otettu ennen 6.5.2004. Vuoden 2006 alusta kaikki vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut vähennetään pääomatuloista, vaikka vakuutus olisi otettu ennen 6.5.2004.

6.5.2004 tai sen jälkeen otetun eläkevakuutuksen perusteella maksettu eläke verotetaan kokonaisuudessaan pääomatulona. Vanhan eläkevakuutuksen (otettu ennen 6.5.2004) perusteella maksettavaa eläkettä verotetaan aikanaan sen mukaan, miten vähennyksetkin on tehty. Esimerkiksi se eläkkeen osa, joka on kertynyt ennen vuoden 2006 alkua maksetuista maksuista ja pääomalle kertyneestä tuotosta, verotetaan ansiotulona. Vanhoissa vakuutuksissa noudatettiin aikaisempia eläkkeen alkamisikärajoja vuoden 2009 loppuun. Jos vakuutusehtoja ei ole tänä aikana muutettu, vakuutusmaksut eivät ole vähennyskelpoisia vuoden 2010 alusta, jos vanhuuseläkkeen alkamisikä on alle 62 vuotta. Vanhoissa sopimuksissa eläke oli nostettavissa 55, 58 tai 60 vuoden iässä.

Työnantajan ottamiin vapaaehtoiisiin eläkevakuutuksiin ei liity siirtymäkautta, joten niiden verotukseen ei tullut muutoksia vuoden 2006 alusta. Työnantajan järjestämän lisäeläketurvan kautta saatua eläkettä verotetaan ansiotulona. Jos työntekijä maksaa kollektiivisen lisäeläketurvan maksuja myös itse, saa hän vähentää maksamansa maksut eräin edellytyksin omassa verotuksessaan ansiotuloista.

Vuoden 2010 alusta vapaaehtoisen eläkevakuutuksen vähennysehtoihin tehtiin muutoksia. Uusiin vapaaehtoiisiin eläkevakuutusopimuksiin sovelletaan työntekijän eläkelain mukaista vanhuuseläkeikää. Tämä tarkoittaa, että hallituksen esityksen 158/2009 antamisen jälkeen (18.9.2009) otetun eläkevakuutuksen takaisin maksamisen alaikäraja nousee 62 vuodesta

63 vuoteen. Vanhoihin vakuutus sopimukseen sovelletaan kuitenkin siirtymäaikaa, jolloin niissä eläkeikä säilyy 62 vuodessa vuoteen 2017 asti. Lyhyintä takaisinmaksuaikaa pidennettiin myös kahdesta vuodesta 10 vuoteen. Tätä vaatimusta lyhennetään kahdella vuodella jokaista ikävuotta kohden, jolla vakuutetun ikä ylittää työeläkeiän. Takaisinmaksuaika on kuitenkin aina vähintään kuusi vuotta.

Samassa uudistuksessa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuki ulotettiin koskemaan myös muuta pitkäaikaissäätämistä. Säästäjän ja talletuspankin, rahastoyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen välisen pitkäaikaissäätämissopimuksen perusteella tehdyt maksut ovat tuloverotuksessa vähennyskelpoisia samalla tavoin kuin vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut. Säästämissopimuksen mukaisesti sijoitetuille varoille kertyvää tuottoa ei veroteta säästämisaikana. Palveluntarjoajan säästäjälle tai muulle säästämissopimuksen mukaan varoihin oikeutetulle eläkeiän täytyttyä maksamat suoritukset luetaan saajan pääomatuloksi.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäätämissopimuksen maksuja on oikeus vähentää pääomatulosta 5 000 euroa vuodessa. Jos työnantaja on ottanut verovelvolliselle tällaisen vakuutuksen, itse otetun vakuutuksen tai pitkäaikaissäätämissopimuksen maksuja voi vähentää enintään 2 500 euroa. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvasta tai siellä kiinteästä toimipaikasta toimivasta vakuutuslaitoksesta. Pitkäaikaissäätämissopimuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos sopimus on tehty Suomessa asuvan tai täällä kiinteästä toimipaikasta toimivan palveluntarjoajan kanssa.

Jos henkilö on muuttanut ulkomailta Suomeen, vakuutusmaksut ovat vähennyskelpoisia hänen verotuksessaan muuttovuodelta ja kolmelta sitä seuraavalta vuodelta, jos maksut perustuvat vakuutukseen, joka on otettu vähintään yhtä vuotta ennen henkilön Suomeen muuttoa. Eläkevakuutusta ei voida myöskään takaisinostaa tai pitkäaikaissäätämisen säästämää nostaa ennen eläkeikää kuin vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella.

5 Kokonaiseläke

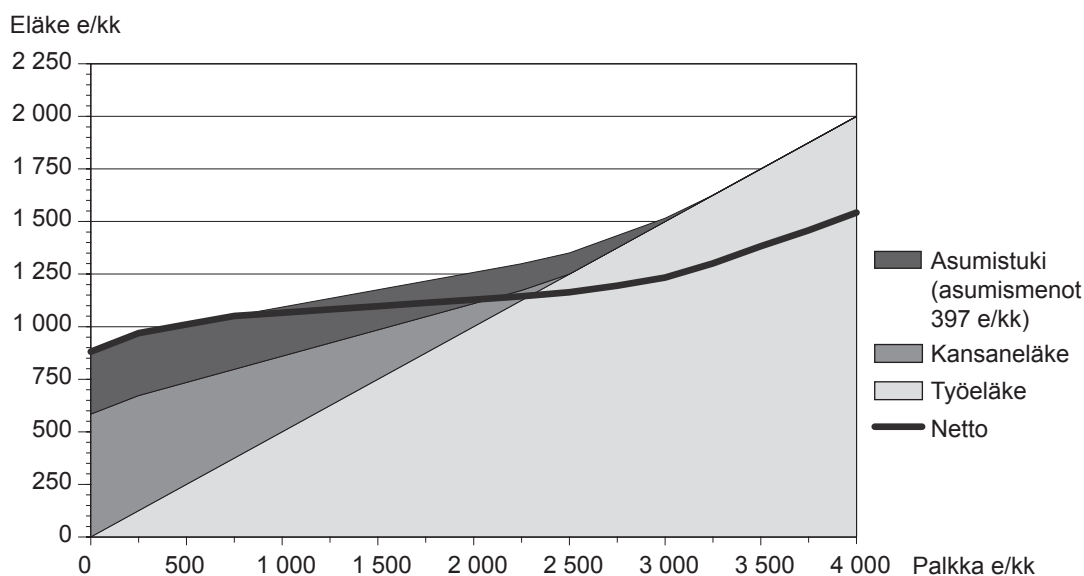
Kuten edellä on kuvattu, lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä ja asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä. Työtaturmassa tai liikenteessä loukkaantuneelle voidaan maksaa myös niin sanottuja SOLITA-eläkkeitä.

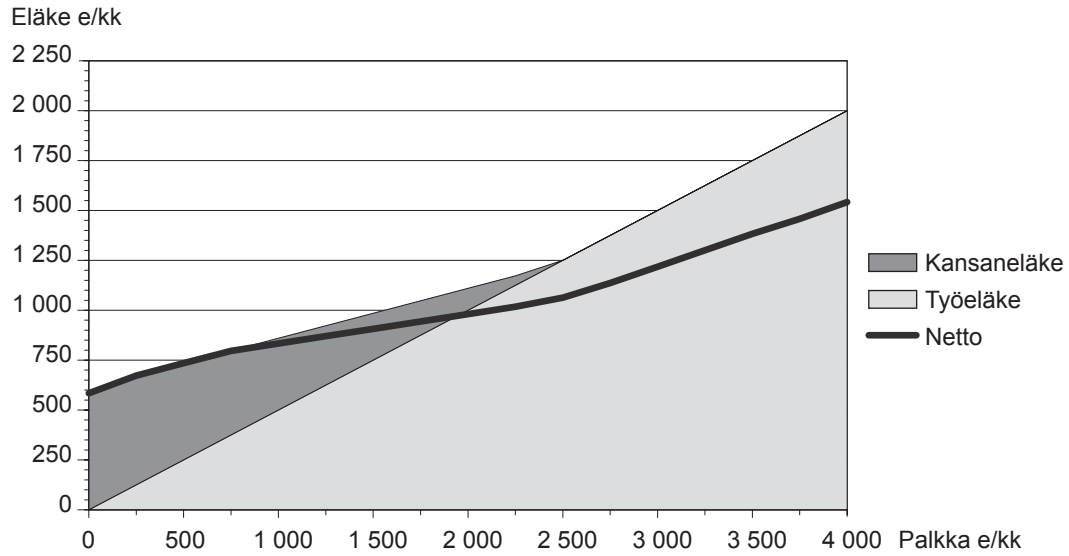
Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä ja eläkeaikana. Kansaneläkkeen tarkoituksena on taata vähimmäiseläke sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi tai jolla ei ole oikeutta työeläkkeeseen lainkaan.

Kuviossa 4 on esitetty työeläkkeen ja kansaneläkkeen muodostama eläkkeensaajan kokonaiseläke työuran aikaisen palkan mukaan. Eläkkeensaajalle voidaan myöntää myös tulovähenteistä asumistukea, joka on kuviossa mukana. Asumistuki on laskettu olettaen, että asumiskustannukset ovat 397 euroa kuukaudessa (arvio keskimääräisistä asumiskustannuksista vuonna 2010). Koska asumistuki ei ole automaattisesti kokonaiseläkkeeseen kuuluva osa, vaan riippuu myös asumiskustannuksista, on kuviossa 5 esitetty kokonaiseläke ilman asumistukea. Eläkkeensaajien asumistukea sai vuoden 2009 marraskuussa reilut 177 000 henkilöä ja keskimääräinen asumistuki oli 170 euroa kuukaudessa.

Kuvioissa 4 ja 5 työeläke on 50 prosenttia palkasta ja kyseessä on yksinäinen eläkkeensaaja. Kansaneläke alkaa 65-vuotiaana. Kuvioissa ei ole otettu huomioon mahdollista 4,5 prosentin karttumaa tai muita työeläkkeen osia, joita kansaneläkkeessä ei oteta huomioon.

Kuvio 4. Työeläke, kansaneläke ja asumistuki vuonna 2010.

Kuvio 5. Kokonaiseläke vuonna 2010.

Seuraavilla esimerkeillä on kuvattu yksityisen puolen työntekijän työ- ja kansaneläkkeestä koostuvaa kokonaiseläkettä brutto- ja nettotasoisena.

Verotus on laskettu olettaen, että samaa kuukausituloa on saatu koko vuoden ajan. Verotuksessa kuntien tuloveroprosentiksi on oletettu keskimääräinen kunnallisveroprosentti 18,98 ja kirkollisveroprosentiksi keskimääräinen kirkollisveroprosentti 1,33. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu palkansaajalla on 1,47 prosenttia ja päivärahamaksu 0,93 prosenttia. Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu on 1,64 prosenttia. Palkansaajan työeläkemaksuksi on oletettu yli 53-vuotiaan maksu 5,7 prosenttia.

Asumistuen laskennassa asumiskustannuksiksi on oletettu 397 euroa kuukaudessa (arvio asumistukea saavien keskimääräisestä asumiskustannuksesta vuonna 2010).

Esimerkki 1.

Taulukossa on esitetty tilanne, jossa vanhuuseläke alkaa 65-vuotiaana vuonna 2010. Kahdelta vuodelta ansaittu 4,5 prosentin karttuma ei vähennä kansaneläkettä. Esimerkissä oletetaan, että 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä karttunut työeläke on 50 prosenttia palkkatasosta, ja myös 4,5 prosentin karttuma on laskettu tästä samasta palkkatasosta. Palkassa on otettu huomioon 53 vuotta täyttäneen työeläkemaksu. 4,5 prosentin karttuma on laskettu olettaen, että palkasta on jo vähennetty työntekijän eläkemaksu.

Yksinäinen eläkkeensaaja.

Brutto- palkka (BP)	Netto- palkka (NP)	Työ- eläke	Työ- eläke 4,5 %	Kansan- eläke	Kokonaiseläke					
					Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asumis- tuki	% NP:sta
0	0	0	0	584	584	...	584	...	881	...
250	232	125	23	547	695	278	695	299	984	423
500	459	250	45	485	780	156	780	170	1040	227
750	668	375	68	422	865	115	836	125	1068	160
1000	867	500	90	360	950	95	886	102	1089	126
1250	1051	625	113	297	1035	83	936	89	1110	106
1500	1214	750	135	235	1120	75	986	81	1131	93
1750	1377	875	158	172	1205	69	1036	75	1152	84
2000	1541	1000	180	110	1290	64	1087	71	1174	76
2250	1688	1125	203	47	1375	61	1137	67	1195	71
2500	1827	1250	225	0	1475	59	1202	66	1226	67
2750	1965	1375	248	0	1623	59	1299	66	1299	66
3000	2102	1500	270	0	1770	59	1396	66	1396	66
3250	2237	1625	293	0	1918	59	1486	66	1486	66
3500	2368	1750	315	0	2065	59	1587	67	1587	67
3750	2494	1875	338	0	2213	59	1688	68	1688	68
4000	2620	2000	360	0	2360	59	1768	67	1768	67
4250	2747	2125	383	0	2508	59	1846	67	1846	67
4500	2873	2250	405	0	2655	59	1923	67	1923	67
4750	3000	2375	428	0	2803	59	2001	67	2001	67
5000	3126	2500	450	0	2950	59	2078	66	2078	66
5250	3252	2625	473	0	3098	59	2163	67	2163	67
5500	3379	2750	495	0	3245	59	2247	66	2247	66
5750	3505	2875	518	0	3393	59	2330	66	2330	66
6000	3632	3000	540	0	3540	59	2413	66	2413	66
7000	4059	3500	630	0	4130	59	2747	68	2747	68
8000	4495	4000	720	0	4720	59	3081	69	3081	69
9000	4943	4500	810	0	5310	59	3414	69	3414	69
10000	5392	5000	900	0	5900	59	3717	69	3717	69

Esimerkki 2.

Esimerkissä työeläke on kansaneläkkeen alkamishetken tasossa ja siinä ovat mukana ne osat, jotka kansaneläkettä määrättäessä otetaan huomioon. Taulukko kuvaa vuonna 2010 alkavaa työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä tai sellaisen 65 vuotta täyttävän henkilön tilannetta, joka ei työskentele 63 ikävuoden täyttämisen jälkeen. Kansaneläke on varhentamaton kansaneläke 65-vuotiaana. Esimerkissä oletetaan, että työeläke on 50 prosenttia palkkatasosta.

Yksinäinen eläkkeensaaja.

Brutto-palkka (BP)	Netto-palkka (NP)	Työ-eläke	Kansaneläke	Kokonaiseläke					
				Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asumis-tuki	% NP:sta
0	0	0	584	584	...	584	...	881	...
250	232	125	547	672	269	672	290	969	418
500	459	250	485	735	147	735	160	1011	220
750	668	375	422	797	106	797	119	1052	157
1000	867	500	360	860	86	833	96	1066	123
1250	1051	625	297	922	74	870	83	1082	103
1500	1214	750	235	985	66	907	75	1098	90
1750	1377	875	172	1047	60	944	69	1114	81
2000	1541	1000	110	1110	55	981	64	1129	73
2250	1688	1125	47	1172	52	1017	60	1144	68
2500	1827	1250	0	1250	50	1063	58	1164	64
2750	1965	1375	0	1375	50	1137	58	1195	61
3000	2102	1500	0	1500	50	1218	58	1234	59
3250	2237	1625	0	1625	50	1301	58	1301	58
3500	2368	1750	0	1750	50	1383	58	1383	58
3750	2494	1875	0	1875	50	1458	58	1458	58
4000	2620	2000	0	2000	50	1542	59	1542	59
4250	2747	2125	0	2125	50	1628	59	1628	59
4500	2873	2250	0	2250	50	1711	60	1711	60
4750	3000	2375	0	2375	50	1776	59	1776	59
5000	3126	2500	0	2500	50	1842	59	1842	59
5250	3252	2625	0	2625	50	1908	59	1908	59
5500	3379	2750	0	2750	50	1973	58	1973	58
5750	3505	2875	0	2875	50	2039	58	2039	58
6000	3632	3000	0	3000	50	2105	58	2105	58
7000	4059	3500	0	3500	50	2391	59	2391	59
8000	4495	4000	0	4000	50	2674	59	2674	59
9000	4943	4500	0	4500	50	2956	60	2956	60
10000	5392	5000	0	5000	50	3239	60	3239	60

Esimerkki 3.

Eläke alkaa 63-vuotiaana. Ennen 65 vuoden täyttämistä otettuun kansaneläkkeeseen tehdään 0,4 prosentin varhennusvähennys jokaista varhennuskuukautta kohti, joten kahdelta vuodelta vähennys on yhteensä 9,6 prosenttia.

Yksinäinen eläkkeensaaja.

Brutto- palkka (BP)	Netto- palkka (NP)	Työ- eläke	Kansan- eläke	Kokonaiseläke					
				Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asumis- tuki	% NP:sta
0	0	0	528	528	...	528	...	825	...
250	232	125	495	620	248	620	267	917	395
500	459	250	438	688	138	688	150	980	213
750	668	375	382	757	101	757	113	1025	153
1000	867	500	325	825	83	813	94	1058	122
1250	1051	625	269	894	72	853	81	1075	102
1500	1214	750	212	962	64	894	74	1092	90
1750	1377	875	156	1031	59	934	68	1109	81
2000	1541	1000	99	1099	55	974	63	1126	73
2250	1688	1125	43	1168	52	1015	60	1144	68
2500	1827	1250	0	1250	50	1063	58	1164	64
2750	1965	1375	0	1375	50	1137	58	1195	61
3000	2102	1500	0	1500	50	1218	58	1234	59
3250	2237	1625	0	1625	50	1301	58	1301	58
3500	2368	1750	0	1750	50	1383	58	1383	58
3750	2494	1875	0	1875	50	1458	58	1458	58
4000	2620	2000	0	2000	50	1542	59	1542	59
4250	2747	2125	0	2125	50	1628	59	1628	59
4500	2873	2250	0	2250	50	1711	60	1711	60
4750	3000	2375	0	2375	50	1776	59	1776	59
5000	3126	2500	0	2500	50	1842	59	1842	59
5250	3252	2625	0	2625	50	1908	59	1908	59
5500	3379	2750	0	2750	50	1973	58	1973	58
5750	3505	2875	0	2875	50	2039	58	2039	58
6000	3632	3000	0	3000	50	2105	58	2105	58
7000	4059	3500	0	3500	50	2391	59	2391	59
8000	4495	4000	0	4000	50	2674	59	2674	59
9000	4943	4500	0	4500	50	2956	60	2956	60
10000	5392	5000	0	5000	50	3239	60	3239	60

Esimerkki 4. Nettoeläkkeen muutos 2005–2010.

Taulukossa on oletettu, että eläke on alkanut vuonna 2005, jonka jälkeen kansaneläkettä on korotettu kansaneläkeindeksiin ja työeläkettä työeläkeindeksiin mukaan. Kansaneläkkeeseen on lisäksi tehty tasokorotukset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Vuonna 2008 kuntaryhmäluokituksen poistuttua toisessa kuntaryhmässä asuvien kansaneläke nousi ensimmäisen kuntaryhmän tasolle. Vuodelle 2010 kansaneläkeindeksi jäädytettiin vuoden 2009 tason mukaiseksi.

Yksinäinen, 1. kuntaryhmässä asuva eläkkeensaaja

2005			Nettoeläke					Nettoeläkkeen muutos, %	
Työ- eläke/kk	Kansan- eläke/kk	Netto- eläke/kk	2006	2007	2008	2009	2010	2005–2010	2009–2010
0	504	504	512	525	558	584	584	15,9	0,0
250	402	647	659	675	716	750	750	15,9	0,0
500	277	718	731	749	791	833	851	18,5	2,1
750	152	789	803	824	866	915	933	18,2	2,0
1000	27	859	875	897	944	1000	1016	18,3	1,6
1250	0	978	998	1020	1081	1147	1152	17,8	0,5
1500	0	1120	1149	1180	1256	1330	1336	19,3	0,5
1750	0	1278	1308	1348	1432	1519	1514	18,5	-0,3
2000	0	1423	1458	1502	1595	1710	1705	19,8	-0,3
2250	0	1569	1609	1656	1727	1864	1852	18,0	-0,6
2500	0	1715	1760	1810	1859	2010	1999	16,5	-0,5
2750	0	1857	1907	1961	2014	2155	2153	15,9	-0,1
3000	0	1988	2044	2103	2160	2290	2311	16,3	0,9
3250	0	2119	2180	2245	2307	2448	2469	16,6	0,9
3500	0	2249	2317	2388	2454	2606	2628	16,8	0,8
3750	0	2380	2454	2530	2601	2764	2786	17,0	0,8
4000	0	2511	2590	2672	2748	2922	2944	17,2	0,8

Lähteet

HE 133/2009vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2010 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi tuloverotusta ja verotuksessa sovellettavia korkoja koskeviksi muutoksiksi

HE 158/2009vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle pitkäaikaissäätämisen verotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kansaneläkelaitos. <http://www.kela.fi>

Kansaneläkelaki 568/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070568>

Laki kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010 6.11.2009/852
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20090852>

Laki eläkkeensaajan asumistuesta 11.5.2007/571
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20070571?toc=1>

Laki vammaisetuksista 570/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070570>

Suomen eläkejärjestelmä (2007) toim. Hietaniemi, Marjukka ja Ritola, Suvi. Eläketurvakeskus.
<http://www.etk.fi/Page.aspx?Section=40896&Item=60248>

Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi>

Työeläkelakipalvelu – ohjeistot. Eläketurvakeskus.
<http://tyoelakelakipalvelu.etk.fi/fi/soveltamisohje/>

Verohallinto. <http://www.vero.fi>

Vuoden 2010 tuloveroasteikkolaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091250>

Liitteet

Liite 1. Verovähennykset ansiotuloverotuksessa

Ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Tulonhankkimismenot:

- Tulonhankkimisvähennys 620 euroa kaikille palkkatuloa saaville
- Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset 600 euroa ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 7 000 euroa
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työttömyyskassamaksut
- Muut tulonhankkimiskulut vain siltä osin kuin ne ylittävät edellä mainitun tulonhankkimisvähennyksen (mm. menot ammattikirjallisuudesta, työhuonekulut, työpukukustannukset)
- Moottorisaha- ja metsurivähennys.

Puhtaasta ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Pakolliset vakuutusmaksut

Lakisääteinen työntekijän eläkemaksu (alle 53-v. 4,5 % ja 53-v ja yli 5,7 %)

Työttömyysvakuutusmaksu (0,4 %)

Sairausvakuutuksen päivärahamaksu (0,93 %)

Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut

Eläkesäätiössä, eläkekassassa tai vakuutusyhtiössä kollektiivisesti järjestetystä lisäeläketurvasta verovelvollisen suorittamia maksuja 5 prosenttia palkasta, kuitenkin enintään 5 000 euroa vuodessa ja enintään työnantajan lisäeläketurvasta maksama määrä. Edellytyksenä on, että eläkettä aletaan vanhuuseläkkeenä maksaa aikaisintaan vakuutetun täytettyä 60 vuotta.

Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys

Harkinnanvarainen vähennys, joka annetaan, kun veronmaksukyky on olennaisesti alentunut esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai elatusvelvollisuuden takia. Sairauden perusteella veronmaksukyvyyn katsotaan alentuneen oleellisesti, jos henkilön ja hänen perheenjäsentensä yhteenlaskettujen sairauskulujen määrä on vähintään 700 euroa verovuonna ja samalla vähintään 10 prosenttia henkilön puhtaiden pääomatulojen ja ansiotulojen yhteismäärästä. Vähennys on enintään 1 400 euroa.

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään valtionverotuksessa

Valtionverotuksen merityötulovähennys

Merityötulovähennys on 18 prosenttia merityötulosta, enintään 6 650 euroa.

Valtionverotuksen eläketulovähennys

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 3,78 kerrotaan täyden kansaneläkkeen (yksinäinen) määrä, ja tästä vähennetään progressiivisen tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Vuonna 2010 eläketulovähennys on enintään 11 300 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Eläketulovähennystä pienennetään 46 prosentilla määrästä, jolla puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän.

$$11\,300 - 0,46 \times (\text{puhtaat ansiotulot} - 11\,300)$$

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään kunnallisverotuksessa***Kunnallisverotuksen eläketulovähennys***

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 1,37 kerrotaan täyden kansaneläkkeen määrä, ja tästä vähennetään 1 480 euroa ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Eläketulovähennys on vuonna 2010 enintään 8 130 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 56 prosentilla ylimenevän osan määrästä.

$$8\,130 - 0,56 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 8\,130)$$

Kunnallisverotuksen invalidivähennys

Muusta puhtaasta ansiotulosta kuin eläketulosta vähennetään 440 euroa, kun haitta-aste on 100 prosenttia. Jos haitta-aste on pienempi mutta kuitenkin vähintään 30 prosenttia, vähennyksenä myönnetään prosenttimäärän mukainen osuus 440 eurosta. Vähennys on kuitenkin vähintään sen suuruinen kuin mihin henkilöllä oli oikeus vuonna 1982.

Jos verovelvollinen on verovuonna saanut Kelan työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Kunnallisverotuksen merityötulovähennys

30 prosenttia merityötulosta, enintään 11 350 euroa. Korotetaan 170 eurolla jokaista kuukautta kohden, jonka aikana alus ei käy Suomen satamassa tai rajojen sisäpuolella.

Opintorahavähennys

Enintään 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla puhtaan ansiotulon määrä ylittää vähennyksen täyden määrän.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys

Ansiotulovähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen tai muusta toiselle suoritetusta työstä saatujen ansiotulojen sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella, ei siis eläketuloista eikä työttömyyspäivärahoista.

Ansiotulovähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Puhtaassa ansiotulossa on mukana myös mahdolliset eläke- ja muut etuudet.

$$\begin{aligned} \text{Ansiotulovähennys} &= 0,51 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500), 7\,230 \text{ euron tuloihin asti} \\ &+ 0,28 \times (\text{Ansiotulo} - 7\,230) \text{ tulojen } 7\,230 \text{ euroa ylittävältä osalta, enintään } 3\,570 \end{aligned}$$

Kun puhdas ansiotulo > 14 000 euroa:

$$\text{Ansiotulovähennys} - 0,045 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 14\,000)$$

Perusvähennys

Perusvähennys myönnetään kaikkien muiden vähennysten vähentämisen jälkeen. Jos puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole yli 2 200 euroa, on siitä vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 20 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

$$2\,200 - 0,2 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 2\,200)$$

Valtionverosta tehtävät vähennykset

Valtionverotuksen työtulovähennys

Valtionverotuksen työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys. Valtionverotuksen työtulovähennys on 5,2 prosenttia ansiotulojen 2 500 euroa ylittävästä osasta. Vähennyksen enimmäismäärä on 650 euroa. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,2 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen alijäämähyvitystä ja erityistä alijäämähyvitystä. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, vähennys tehdään kunnallisverosta, sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa.

Kun puhdas ansiotulo < 33 000 euroa:

$$0,052 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500)$$

Kun puhdas ansiotulo > 33 000 euroa:

$$0,052 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500) - 0,012 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 33\,000)$$

Valtionverotuksen invalidivähennys

Invalidivähennys lasketaan kertomalla 115 euroa invaliditeetti prosentilla (30–100%). Jos verovelvollinen on verovuonna saanut pakolliseen eläketurvaan perustuvaa työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Elatusvelvollisuusvähennys

Elatusvelvollisuusvähennys on 1/8 maksetun elatusavun määrästä, enintään 80 euroa lasta kohti.

Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on 3 000 euroa. Verovelvollinen saa vähentää kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyöstä maksamansa työnantajan sosiaaliturvamaksun, pakollisen työeläkemaksun, tapaturma-, ryhmähenki- ja työttömyysvakuutusmaksut (ei kuitenkaan työntekijän osuutta) ja lisäksi 30 prosenttia maksamastaan palkasta. Ennakkoperintärekisterissä olevan työkorvauksesta on mahdollista vähentää 60 prosenttia. Omavastuu on 100 euroa. Vähennys tehdään ensisijaisesti valtion verosta ja jos se ei riitä, myös kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys voidaan siirtää vähennettäväksi myös puolison verotuksessa, jos oma valtionvero ei riitä vähennyksen tekemiseen. Ansiotulosta menevästä verosta vähennys tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen alijäämähyvitystä.

Alijäämähyvitys

Jos pääomatuloja ei ole tai niitä on vähemmän kuin pääomatuloon kohdistuvia vähennyskelpoisia menoja, syntyy alijäämä. Pääomatuloveroprosentin (28 %) mukainen osuus alijäämästä voidaan vähentää ansiotuloverosta. Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 euroa. Lapsikorotus enimmäismäärään on 400 euroa, kahdesta tai useammasta lapsesta korotus on 800 euroa. Ensiasunnon koroista voidaan vähentää alijäämähyvityksenä kuitenkin 30 prosenttia.

Erityinen alijäämähyvitys

Pääomatulolajin alijäämää voi syntyä myös pääomatuloista vähennettävien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen perusteella. Jos vähennyskelpoisten vakuutusmaksujen yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä, 28 prosenttia yli menevästä osasta vähennetään ansiotulon verosta. Erityisen alijäämähyvityksen määrä ei sisälly alijäämähyvityksen enimmäismäärän laskentaan.

Liite 2. Veroperusteita ja sosiaalivakuutusmaksuja

Liitetaulukko 1. Kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä vuosina 1990–2010, euroa.

	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys		Valtionverotuksen eläketulovähennys
	Yksinäinen	Puoliso	
1990	4 692,44	3 733,77	3 528,7
1991	4 995,18	4 204,70	3 767,4
1992	5 197,01	4 372,89	4 087,0
1993	5 382,01	4 541,07	4 389,7
1994	5 382,01	4 541,07	4 221,5
1995	5 516,56	4 641,99	4 255,2
1996	5 533,38	4 658,81	4 120,6
1997	5 567,02	4 709,26	3 851,5
1998	5 684,75	4 810,17	3 885,1
1999	5 785,66	4 894,27	3 868,3
2000	5 869,76	4 961,54	3 902,0
2001	6 273,41	5 331,56	1 463,2
2002	6 540,00	5 580,00	1 500,1
2003	6 640,00	5 660,00	1 550,0
2004	6 690,00	5 710,00	1 530,0
2005	6 810,00	5 830,00	1 430,0
2006	6 950,00	5 960,00	1 460,0
2007	7 150,00	6 140,00	1 590,0
2008	7 710,00	6 670,00	11 060,0
2009	8 130,00	8 130,00	12 490,0
2010	8 130,00	8 130,00	11 300,0

Liitetaulukko 2. Valtion tuloveroasteikon alaraja vuosina 1990–2010.

	euroa
1990	6 391
1991	6 728
1992	6 728
1993	6 728
1994	6 896
1995	7 064
1996	7 232
1997	7 568
1998	7 737
1999	7 905
2000	8 006
2001	11 100
2002	11 500
2003	11 600
2004	11 700
2005	12 000
2006	12 200
2007	12 400
2008	12 600
2009	13 100
2010	15 200

Liitetaulukko 3. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti ja kirkollisveroprosentti vuosina 1991–2010.

	Keskim. kunnallisvero-%	Keskim. kirkollisvero-%
1991	16,62	1,28
1992	16,88	1,28
1993	17,20	1,3
1994	17,52	1,3
1995	17,53	1,3
1996	17,51	1,3
1997	17,43	1,3
1998	17,54	1,3
1999	17,62	1,3
2000	17,67	1,3
2001	17,67	1,3
2002	17,78	1,3
2003	18,03	1,3
2004	18,12	1,3
2005	18,29	1,33
2006	18,40	1,33
2007	18,46	1,33
2008	18,55	1,33
2009	18,59	1,32
2010	18,98	1,33

Liitetaulukko 4. Eläkkeensaajan ja palkansaajan kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu vuosina 1990–2010.

	Kansaneläkevakuutusmaksu		Sairausvakuutusmaksu (2006 alkaen sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu)			Sairausvakuutuksen päiväraha- maksu
	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Korotus yli 80 000 mk osalta	Palkansaaja
1990	0	1,55	1,7	1,7		
1991	0	1,55	1,7	1,7	1	
1992	3,05	3,05	2,2	2,2	1,5	
1993	2,80	1,80	3,9	1,9	1,5	
1994	2,55	1,55	4,9	1,9	1,9	
1995	1,55	0,55	4,9	1,9	1,9	
1996			4,9	1,9	1,45	
1997			4,9	1,9	0,45	
1998			4,2	1,5	0,45	
1999			3,9	1,5		
2000			3,2	1,5		
2001			2,7	1,5		
2002			1,9	1,5		
2003			1,5	1,5		
2004			1,5	1,5		
2005			1,5	1,5		
2006			1,5	1,33		0,77
2007			1,45	1,28		0,75
2008			1,41	1,24		0,67
2009			1,45	1,28		0,70
2010			1,64	1,47		0,93

Liitetaulukko 5. Palkansaajan työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu 1993–2010.

	Palkansaajan työeläkemaksu, %		Työttömyysvakuutusmaksu, %
	alle 53-v	53→	
1993	3,0		0,20
1994	3,0		1,87
1995	4,0		1,87
1996	4,3		1,50
1997	4,5		1,50
1998	4,7		1,40
1999	4,7		1,35
2000	4,7		1,00
2001	4,5		0,70
2002	4,4		0,40
2003	4,6		0,20
2004	4,6		0,25
2005	4,6	5,8	0,50
2006	4,3	5,4	0,58
2007	4,3	5,4	0,58
2008	4,1	5,2	0,34
2009	4,3	5,4	0,20
2010	4,5	5,7	0,40

Liitetaulukko 6. Kansaneläkeindeksi, TEL-puoliväli-indeksi, työeläkeindeksi ja palkkakerroin vuosina 1990–2010.

	Kansaneläkeindeksi		TEL-puoliväli-indeksi (50/50)		Työeläkeindeksi (20/80)		Palkkakerroin	
	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%
1990	1045	7,1	1481	6,8				
1991	1104	5,6	1595	7,7				
1992	1139	3,2	1682	5,5				
1993	1170	2,7	1688	0,4				
1994	1170	0,0	1688	0,0				
1995	1192	1,9	1712	1,4	1712			
1996	1195	0,3	1760	2,8	1737	1,5		
1997	1202	0,6	1791	1,8	1754	1,0		
1998	1223	1,7	1825	1,9	1783	1,7		
1999	1239	1,3	1868	2,4	1812	1,6		
2000	1253	1,1	1903	1,9	1838	1,4		
2001	1302	3,9	1981	4,1	1912	4,0		
2002	1333	2,4	2054	3,7	1968	2,9		
2003	1349	1,2	2103	2,4	2002	1,7		
2004	1357	0,6	2151	2,3	2028	1,3	1,000	
2005	1362	0,4	2191	1,9	2047	0,9	1,028	2,8
2006	1377	1,1	2246	2,5	2081	1,7	1,063	3,4
2007	1401	1,7	2311	2,9	2127	2,2	1,100	3,5
2008	1436	2,5	2363	2,3	2178	2,4	1,124	2,2
2009	1502	4,6	2494	5,5	2286	5,0	1,192	6,0
2010	1502	0,0	2538	1,8	2292	0,3	1,231	3,3

Liitetaulukko 7. Täyden kansaneläkkeen määrä, ansaintarajat ja kansaneläkkeen tasokorotukset vuosina 1990–2010.

	Täysi kansaneläke	Tulo (euroa/vuosi), jolla saa		Tasokorotus
		Täyden kansaneläkkeen	Pienimmän kansaneläkkeen	
1990	372,36	428,90		
1991	393,39	454,10		
1992	405,84	467,60		
1993	416,94	481,00		
1994	416,94	481,00		
1995	424,84	489,40		
1996	425,85	491,10	8 907,20	
1997	428,37	494,50	10 533,60	
1998	435,77	502,90	10 718,60	
1999	441,49	509,60	10 858,20	
2000	446,54	514,70	10 979,30	
2001	464,03	534,80	11 409,90	12,28 €/kk
2002	487,60	549	11 987	
2003	493,45	555	12 130	
2004	496,38	559	12 203	
2005	505,24	561	12 247	n. 7 €/kk
2006	515,86	567	12 553	5 €/kk
2007	524,85	577	12 895	
2008	558,46	591	13 851	20 €/kk
2009	584,13	618	14 488	
2010	584,13	618	14 488	

Taulukossa esitetyt luvut pätevät kalliimmassa (I) kuntaryhmässä asuvalle yksinäiselle henkilölle. Vuonna 1996 kansaneläke muuttui kokonaan eläketulovähenteiseksi. Tätä ennen kansaneläkkeessä oli kaikille maksettava pohjaosa ja eläketulovähenteinen lisäosa.

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2010

1/2010 Kokonaiseläke 2010. Työeläke, kansaneläke ja verotus

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi